

Obrazložitev pravilnika

Pravilnik o ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti s samoevalvacijo v vzgoji in izobraževanju se sprejema na podlagi tretjega odstavka 20.a člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. [16/07](#) – uradno prečiščeno besedilo, [36/08](#), [58/09](#), [64/09](#) – popr., [65/09](#) – popr., [20/11](#), [40/12](#) – ZUJF, [57/12](#) – ZPCP-2D, [47/15](#), [46/16](#), [49/16](#) – popr., [25/17](#) – ZVaj, [123/21](#), [172/21](#), [207/21](#), [105/22](#) – ZZNŠPP, [141/22](#), [158/22](#) – ZDoh-2AA, [71/23](#), [22/25](#) – ZZZRO-1 in [48/25](#), v nadaljevanju: ZOFVI) z namenom vzpostavitve enotnega, sistemsko urejenega in razvojno usmerjenega pristopa k zagotavljanju kakovosti v vzgoji in izobraževanju.

Samoevalvacija je v slovenskem prostoru prisotna že dalj časa, pri čemer so se v preteklih letih razvijali različni pristopi, orodja in podporni mehanizmi, vključno z nacionalnim okvirom za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti. Od leta 2008 je samoevalvacija zahtevana za vse vzgojno-izobraževalne zavode (v nadaljevanju: zavodi, vendar je njena izvedba v celoti prepuščena avtonomiji zavodov. Področje ni bilo celovito normativno urejeno, kar se odraža v raznolikosti pristopov in razumevanj kakovosti ter v neenotni umeščenosti samoevalvacije v načrtovanje in delovanje zavodov.

Predlagani pravilnik predstavlja pomemben korak k vzpostavitvi celovitega sistema kakovosti, saj uvaja skupen okvir, ki vključuje področja spremljanja, standarde in kazalnike kakovosti ter določa postopke samoevalvacije. Na ta način se zagotavlja večja preglednost, primerljivost in usmerjenost dejavnosti izboljševanja kakovosti na ravni zavodov.

Pravilnik neposredno uresničuje cilje Programskega dokumenta za razvojno načrtovanje do 2033, zlasti na področju povezovanja različnih pristopov v celovit nacionalni sistem kakovosti ter poenotenja pristopov samoevalvacije ob hkratnem upoštevanju posebnosti posameznih delov sistema. Pri tem pravilnik vzpostavlja pogoje za sistematično zbiranje in uporabo podatkov o delovanju zavodov ter za pripravo sinteznih analiz na nacionalni ravni, ki bodo podlaga za nadaljnji razvoj sistema vzgoje in izobraževanja.

Skladno z 20.a členom ZOFVI pravilnik podrobneje ureja način izvajanja samoevalvacije, določa obvezna področja spremljanja, opredeljuje standarde in kazalnike kakovosti ter ureja način poročanja. Poseben poudarek je na uporabi podatkov, vključno s podatki o dosežkih na zunanjih preverjanjih znanja, ki v kombinaciji z drugimi viri omogočajo celovitejše razumevanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela.

Ena ključnih usmeritev pravilnika je postaviti samoevalvacijo kot temeljni mehanizem zagotavljanja kakovosti, ki presega administrativno funkcijo in postaja sestavni del profesionalnega delovanja zavodov. Pravilnik spodbuja razvoj zavodov kot učečih se

organizacij, krepi strokovno avtonomijo ter hkrati vzpostavlja okvir, ki omogoča povezovanje institucionalnih procesov s sistemsko ravno.

Pomemben vidik pravilnika je tudi uravnoteženje med avtonomijo zavodov in potrebo po sistemski usmerjenosti. Zavodi ohranjajo možnost izbire standardov in kazalnikov ter oblikovanja lastnih razvojnih ciljev, glede na specifični kontekst in potrebe zavoda, hkrati pa pravilnik zagotavlja minimalno enotnost, ki omogoča spremljanje kakovosti na nacionalni ravni.

Pravilnik uvaja tudi organizacijske rešitve, kot je vzpostavitev organa za kakovost v posameznem zavodu, ter določa časovni okvir izvajanja samoevalvacije v obliki kroga kakovosti, ki vključuje načrtovanje, izvajanje, spremljanje in vrednotenje izboljšav. S tem se samoevalvacija umešča v kontinuiran proces razvoja in izboljševanja. Proces samoevalvacije umešča v letno delovno načrtovanje zavoda in poročanje o realizaciji letnega načrtovanja.

Z namenom zmanjševanja administrativnih bremen zato pravilnik omogoča združevanje poročila o samoevalvaciji v poročilo o realizaciji letnega delovnega načrta zavoda in opredeljuje samo ključne elemente poročila.

Za lažjo uvedbo v sistem pravilnik določa prehodno obdobje, v katerem se zahteve postopno uvajajo, kar omogoča zavodom ustrezno prilagoditev novemu sistemu.

Predlagani pravilnik tako predstavlja pomemben instrument za razvoj kakovosti vzgoje in izobraževanja, saj omogoča povezovanje prizadevanj posameznih zavodov z razvojem sistema kot celote ter prispeva k boljši podprtosti odločanja z podatki in strokovnimi analizami.

K 6. členu (izvajanje samoevalvacije)

Člen določa odgovornost za izvajanje samoevalvacije ter organizacijski okvir za njeno izvajanje v vzgojno-izobraževalnem zavodu.

Za izvajanje načrtnega, sistematičnega in trajnega ugotavljanja ter zagotavljanja kakovosti je odgovoren ravnatelj, ki pri tem sodeluje z organom, pristojnim za kakovost. Takšna ureditev poudarja vlogo ravnatelja kot pedagoškega vodje ter hkrati zagotavlja strokovno podporo in porazdelitev nalog znotraj zavoda.

Člen upošteva razlike med posameznimi podsistemi vzgoje in izobraževanja. V srednjem strokovnem in poklicnem izobraževanju je organ za kakovost opredeljen kot komisija za kakovost, v gimnazijskem izobraževanju pa se uporablja strokovni tim za kakovost, ki ga imenuje svet zavoda na predlog ravnatelja. V vrtcih in osnovnih šolah, kjer področna zakonodaja tega ne določa, pravilnik določa, da organ za kakovost imenuje ravnatelj. Takšna ureditev omogoča upoštevanje že vzpostavljenih rešitev v posameznih podsistemi, hkrati pa zagotavlja, da ima vsak vzgojno-izobraževalni zavod jasno opredeljen organ, ki koordinira samoevalvacijo.

Imenovanje organa za kakovost s strani ravnatelja v vrtcih in osnovnih šolah temelji na določbah zakona, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja. V skladu z 49. členom ZOFVI ravnatelj organizira, načrtuje in vodi delo vrtca oziroma šole ter je odgovoren za zakonitost in strokovnost dela zavoda, kar vključuje tudi odgovornost za zagotavljanje in ugotavljanje kakovosti s samoevalvacijo ter pripravo letnega poročila o samoevalvaciji. Navedena ureditev zato sledi sistemski logiki, da pristojnost imenovanja organa za kakovost sodi v okvir njegovih zakonskih pristojnosti.

Mandat organa za kakovost je določen na štiri leta, kar zagotavlja kontinuiteto dela in stabilnost procesov samoevalvacije, hkrati pa omogoča periodično osveževanje sestave organa.

Člen nadalje določa, da se samoevalvacija izvaja v okviru letnega delovnega načrta, s čimer se zagotavlja njena umeščenost v redno delovanje in razvojno načrtovanje zavoda.

V petem in šestem odstavku člen ureja seznanjanje deležnikov z ugotovitvami samoevalvacije ter formalni sprejem letnega poročila. Določba, da se z letnim poročilom o samoevalvaciji seznani učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor, svet staršev ter skupnost učencev oziroma dijakov, krepi transparentnost delovanja zavoda in spodbuja vključevanje ključnih deležnikov v procese ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti. Seznanitev omogoča skupno razumevanje ugotovitev samoevalvacije ter prispeva k večji odgovornosti in sodelovanju pri načrtovanju in izvajanju izboljšav. Ob tem določba ne posega v pristojnosti posameznih organov, temveč zagotavlja informiranost in možnost strokovne razprave o ugotovitvah ter usmeritvah za nadaljnje delo.

Šesti odstavek določa, da letno poročilo o samoevalvaciji sprejme svet zavoda. S tem se zagotavlja institucionalna raven obravnave in potrditve ključnega dokumenta na področju kakovosti, kar krepi odgovornost zavoda za sistematično spremljanje in izboljševanje svojega delovanja. Takšna ureditev je skladna z 48. členom ZOFVI, ki določa pristojnosti sveta zavoda, med drugim tudi sprejemanje letnega poročila o uresničevanju letnega delovnega načrta, v katerega se samoevalvacija vsebinsko umešča.

Hkrati je določeno, da je lahko letno poročilo o samoevalvaciji del poročila o uresničitvi letnega delovnega načrta ali samostojen dokument. Takšna ureditev omogoča organizacijsko prilagodljivost zavodom, hkrati pa jasno poudarja, da je samoevalvacija sestavni del načrtovanja, spremljanja in poročanja o delu zavoda, ne glede na obliko dokumenta. Ob tem je namen določbe tudi zmanjševanje administrativnega bremena zavodov, saj omogoča združevanje vsebinsko povezanih dokumentov in s tem bolj racionalno ter pregledno pripravo poročil.

Določbe člena skupaj vzpostavljajo jasno povezavo med strokovno refleksijo, vključevanjem deležnikov in formalno odgovornostjo za kakovost ter s tem krepijo

razumevanje samoevalvacije kot sistematičnega in razvojno usmerjenega procesa, ki presega zgolj formalno poročanje.

K 7. členu (področja kakovosti)

Člen določa obvezna področja kakovosti, na katerih vzgojno-izobraževalni zavodi izvajajo samoevalvacijo.

Določitev treh temeljnih področij – dosežki otrok v razvoju in učenju ter dosežki učencev in dijakov, varno in spodbudno učno okolje ter profesionalno učenje in delovanje strokovnih delavcev – izhaja iz celostnega razumevanja kakovosti vzgoje in izobraževanja. Ta področja zajemajo ključne dimenzije delovanja vzgojno-izobraževalnega zavoda: učne izide, pogoje za učenje ter profesionalno delovanje strokovnih delavcev, ki so medsebojno povezane in soustvarjajo kakovost vzgojno-izobraževalnega procesa.

Takšna opredelitev zagotavlja minimalno enotnost na ravni sistema, hkrati pa omogoča primerljivost in preglednost ugotavljanja kakovosti med zavodi.

Drugi odstavek člena omogoča, da vzgojno-izobraževalni zavod poleg obveznih področij določi tudi dodatna področja kakovosti glede na svoje razvojne potrebe in posebnosti. S tem se ohranja strokovna avtonomija zavodov ter omogoča usmerjanje samoevalvacije v specifične izzive in prioritete posameznega okolja.

K 8. členu (izbor standardov in kazalnikov kakovosti)

Člen določa način izbora standardov in kazalnikov kakovosti, ki predstavljajo operativno podlago za izvajanje samoevalvacije.

Prvi odstavek določa, da vzgojno-izobraževalni zavod na vsakem področju kakovosti izbere najmanj en standard in najmanj en kazalnik kakovosti. Takšna ureditev zagotavlja, da je samoevalvacija usmerjena, konkretna in izvedljiva, hkrati pa preprečuje prekomerno obremenjevanje zavodov z izbiro prevelikega števila kazalnikov. Gre za uravnotežen pristop, ki omogoča poglobljeno obravnavo izbranih vidikov kakovosti in postopno nadgrajevanje sistema samoevalvacije.

Določba nadalje upošteva posebnosti posameznih ravni in programov vzgoje in izobraževanja, saj opredeljuje, iz katerih sklopov standardov zavodi izbirajo glede na vrsto programa, ki ga izvajajo. S tem se zagotavlja ustreznost in smiselnost izbora standardov glede na razvojno stopnjo otrok ter značilnosti izobraževalnega procesa.

Drugi odstavek določa, da lahko minister za posamezen krog kakovosti določi prednostni kazalnik oziroma merilo za samoevalvacijo. Takšna možnost omogoča usmerjanje razvoja sistema na nacionalni ravni ter naslavljanje skupnih prioritet, ob hkratnem ohranjanju avtonomije zavodov pri izbiri drugih standardov in kazalnikov.

Področja kakovosti, standardi in kazalniki, na katerih temelji samoevalvacija, izhajajo iz strokovnih podlag, razvitih na nacionalni ravni, zlasti iz Okvira za kakovost v vzgoji in izobraževanju (2017) ter zbirke Kakovost v vrtcih in šolah (2019). Navedena zbirka je bila razvita in preizkušena v okviru razvojnih projektov ter se uporablja kot osnovno strokovno gradivo v Mreženju šol za kakovost, ki ga izvajata Zavod RS za šolstvo in Center RS za poklicno izobraževanje. Takšna podlaga zagotavlja strokovno utemeljenost, preizkušenost in uporabnost predlaganih rešitev v praksi.

K 9. členu (uporaba podatkov o dosežkih na zunanjih preverjanjih znanja)

Člen ureja uporabo podatkov o dosežkih na zunanjih preverjanjih in ocenjevanjih znanja v procesu samoevalvacije.

Določba izhaja iz 20.a člena ZOFVI, ki predvideva uporabo različnih virov podatkov za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti, ter posebej poudarja pomen podatkov o dosežkih otrok, učencev in dijakov. Zunanja preverjanja znanja, kot so nacionalno preverjanje znanja ter splošna in poklicna matura, predstavljajo pomemben vir primerljivih in standardiziranih informacij o dosežkih, ki lahko prispevajo k bolj objektivnemu vpogledu v kakovost vzgojno-izobraževalnega dela.

Člen določa, da vzgojno-izobraževalni zavodi te podatke uporabljajo, kjer je to mogoče, pri čemer upošteva razlike med posameznimi programi in ravni izobraževanja. Uporaba podatkov ni razumljena kot samostojen ali izključni pokazatelj kakovosti, temveč kot eden izmed virov, ki se smiselno povezuje z drugimi podatki, zbranimi v procesu samoevalvacije.

Poseben poudarek je na analizi in interpretaciji podatkov v kontekstu konkretnega vzgojno-izobraževalnega dela zavoda. S tem se spodbuja strokovna uporaba podatkov, ki presega zgolj opisovanje rezultatov in omogoča prepoznavanje dejavnikov, ki vplivajo na dosežke, ter načrtovanje ustreznih ukrepov za izboljšanje.

Člen hkrati določa, da se uporaba podatkov izvaja v skladu z zakonodajo, ki ureja posamezna področja izobraževanja ter varstvo osebnih podatkov, s čimer se zagotavlja zakonitost in varovanje pravic posameznikov.

Določba tako krepi razvoj kulture odločanja na podlagi podatkov ter podpira povezovanje različnih virov informacij v celovit proces samoevalvacije, usmerjen v izboljševanje kakovosti vzgoje in izobraževanja.

K 10. členu (letno poročilo o samoevalvaciji)

Člen določa vsebino letnega poročila o samoevalvaciji ter obveznost poročanja določenih podatkov ministrstvu.

Prvi odstavek določa minimalne sestavine letnega poročila o samoevalvaciji. Pri tem pravilnik opredeljuje le ključne elemente poročila, ki zagotavljajo metodološko ustreznost samoevalvacijskega procesa, hkrati pa zavodom omogočajo vsebinsko in

organizacijsko prilagodljivost. Opredeljeni elementi sledijo logiki kroga kakovosti, saj zajemajo opredelitev področij, standardov in kazalnikov, določanje ciljev izboljšav, načrtovanje in izvajanje dejavnosti, spremljanje njihove realizacije ter oblikovanje ugotovitev in usmeritev za nadaljnje delo. Takšna struktura spodbuja sistematično in reflektirano izvajanje samoevalvacije ter zagotavlja, da poročilo ni zgolj opisno, temveč usmerjeno v izboljševanje kakovosti.

Drugi odstavek določa dodatne elemente poročila na koncu obdobja kroga kakovosti. Ti elementi se nanašajo na celovitejšo evalvacijo učinkovitosti izvedenih dejavnosti izboljšav, vrednotenje doseganja zastavljenih ciljev ter opredelitev usmeritev za nadaljnje razvojno načrtovanje. S tem se zagotavlja, da zavod na zaključku cikla ne le spremlja posamezne aktivnosti, temveč celovito presodi njihovo uspešnost in učinke, kar predstavlja podlago za nadaljnji razvoj.

Tretji odstavek določa obveznost posredovanja izbranih podatkov ministrstvu. Vzgojno-izobraževalni zavodi ministrstvu ne posredujejo celotnih poročil, temveč zgolj ključne podatke o tem, katere standarde in kazalnike so izbrali ter kakšne cilje izboljšav so si zastavili na posameznih področjih kakovosti. Takšna ureditev zmanjšuje administrativno breme zavodov, hkrati pa omogoča pridobivanje sistemsko relevantnih informacij. Podatki se posredujejo preko spletne aplikacije v strukturirani in kratki obliki poročanja, kar dodatno prispeva k enostavnosti in učinkovitosti poročanja.

Na ravni ministrstva se bodo zbrani podatki analizirali na letni ravni, kar bo omogočilo vpogled v to, katera področja kakovosti so v praksi najbolj izpostavljena ter kakšne cilje izboljšav si zavodi zastavljajo. Na tej podlagi bo mogoče oblikovati usmerjene sistemske ukrepe za podporo vzgojno-izobraževalnim zavodom, kot so načrtovanje prioritetnih programov usposabljanja za strokovne delavce, razvoj podpornih projektov, vključno z umeščanjem razvojnih nalog na podporne javne zavode v skladu z 28. členom ZOFVI, priprava morebitnih sprememb normativnih ureditev ter pridobivanje vhodnih podatkov za razvoj in posodabljanje izobraževalnih programov.

Zbrani podatki se bodo uporabljali na agregirani ravni za analitične in razvojne namene sistema ter ne za primerjanje ali rangiranje posameznih vzgojno-izobraževalnih zavodov. Vzgojno-izobraževalni zavodi ministrstvu ne poročajo o doseganju zastavljenih ciljev izboljšav, temveč zgolj o tem, katere cilje izboljšav so si zastavili, kar dodatno poudarja razvojno in nepresojno naravo sistema poročanja.

Določba tako vzpostavlja povezavo med samoevalvacijo na ravni zavoda in razvojem sistema kot celote ter prispeva k bolj podprtemu in ciljno usmerjenemu odločanju na področju vzgoje in izobraževanja.

K 12. členu (prehodno obdobje)

Člen določa prehodno obdobje za postopno uvajanje sistema samoevalvacije v skladu s tem pravilnikom.

Določba omogoča, da vzgojno-izobraževalni zavodi v prvih treh šolskih letih izvajanja pravilnika (2027/2028, 2028/2029 in 2029/2030) samoevalvacijo izvajajo v omejenem obsegu, in sicer z izborom enega standarda. Takšna ureditev predstavlja postopno uvajanje zahtev pravilnika in upošteva potrebo po prilagoditvi zavodov na nov, bolj strukturiran pristop k ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti.

Namen prehodne določbe je zmanjšati začetno obremenitev zavodov ter jim omogočiti, da se osredotočijo na kakovostno izvedbo samoevalvacije, razvoj potrebnih kompetenc ter vzpostavitev ustreznih notranjih procesov in struktur.

Ob tem člen določa, da mora zavod tudi v prehodnem obdobju izvajati samoevalvacijo na področju dosežkov otrok v razvoju in učenju ter dosežkov učencev in dijakov. Takšna usmeritev izpostavlja pomen spremljanja učnih izidov kot enega ključnih vidikov kakovosti vzgoje in izobraževanja ter zagotavlja, da se že v začetni fazi uvajanja pravilnika ohranja osredotočenost na temeljno poslanstvo vzgojno-izobraževalnega sistema.

Določba tako omogoča postopno in premišljeno uvedbo sistema samoevalvacije, pri čemer ohranja ravnotežje med razvojno podporo zavodom in zagotavljanjem minimalne vsebinske usmerjenosti na ključna področja kakovosti.

Sklep

Predlagani pravilnik celovito ureja področje ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti s samoevalvacijo ter vzpostavlja enoten in pregleden okvir za sistematično izboljševanje delovanja vzgojno-izobraževalnih zavodov.

Ob tem ohranja strokovno avtonomijo zavodov ter krepi uporabo podatkov kot podlage za razvojno usmerjeno odločanje. Z racionalnim poročanjem omogoča ministrstvu vpogled v ključne razvojne izzive sistema in oblikovanje ciljno usmerjenih podpornih ukrepov.

Pravilnik samoevalvacijo umešča kot kontinuiran proces profesionalnega učenja ter s tem prispeva k razvoju kulture kakovosti v vzgoji in izobraževanju.